

Projekat implementirala:

Fea, Inicijativa za šumarstvo i okoli

Isevića Sokak 19,

Sarajevo 71000

Bosna i Hercegovina

Telefon: 033/440-411

WEB: <http://www.feasee.org/>

E-mail: fea@feaSEE.org

Projekat podržala:
Općina Centar Sarajevo

Mis Irbina 1

Sarajevo 71000

Bosna i Hercegovina

Telefon: 033/562300

Web: www.centar.ba

Razvoj vještina

- ✓ Razvoj komunikacijskih vještina
- ✓ Razvoj interpersonalnih vještina
- ✓ Razvoj preduzetničkih vještina

Korak naprijed

Izgradnja i nadogradnja
liderskih vještina kod
mladih

Sadržaj

1. Zbog čega trebam pročitati "Korak naprijed"?	3
2. Šta je liderstvo	4
2.1 Profil lidera	4
3. Vještine potrebne za razvoj Vašeg leaderskog potencijala	5
3.1 Kako komunicirati	6
3.2 Timski rad	6
3.3. Rješavanje konflikta	7
4. Razvoj poduzetničkih vještina	9
4.1. Zašto je biznis plan neophodan	9
4.2. Biznis plan glavne crte	9

Pitanja na koja treba odgovoriti u toku pripreme biznis plana

Sljedeću listu pitanja provjerite prije, tokom i nakon izrade biznis plana:

- ✓ Ko smo mi?
- ✓ Čime se bavimo?
- ✓ Šta imamo za ponuditi i kome?
- ✓ Zašto bi neko platio za naše proizvode/usluge?
- ✓ Kakve resurse imamo na raspolaganju?
- ✓ Zašto ćemo biti uspješni?
- ✓ Zašto bi neko finansirao ili investirao u naš poduhvat?
- ✓ Kako će se mjeriti uspjeh?

Vježbajte:

Istražite šta je potrebno za registraciju preduzeća u Vašem kantonu.

Istražite koji su zakoni koje ćete svakako morati dobro proučiti prije pokretanja vlastitog biznisa. Druga opcija je da nađete dobrog advokata iz oblasti privrednog prava.

Istražite koji su uspješni primjeri domaćih preduzetničkih poduhvata. Šta je njihov faktor uspjeha?

Najveći problem bh. privrede je nelikvidnost i teškoće pri naplati potraživanja. Istražite koji su mogući načini plaćanja da bi smanjili rizik nenaplaćenih potraživanja.

Gotove formulare i detaljnija objašnjenja izrade biznis plana možete pronaći i na internetu, a slobodno kontaktirajte i fea-u, stojimo Vam na raspolaganju.

Bez dobrog biznis plana skoro je nemoguće doći do vanjskih izvora finansiranja. Međutim, svrha biznis plana se ne ogleda samo u tome.

Biznis plan Vam je neophodan i zbog sljedećih razloga:

- ✓ U procesu pisanja biznis plana moći ćete ponovno razmotriti i analizirati sve ključne elemente Vaše ideje i preduzetničkog poduhvata
- ✓ Kvalifikovane osobe od povjerenja koje pregledaju inicijalni draft biznis plana mogu Vam ukazati na potencijalne nedostatke, propuštene prilike, neosnovane pretpostavke i previše optimistična predviđanja. Uočavanje i rješavanje ovih nedostataka poboljšat će Vaše šanse sa investitorima i smanjiti mogućnost neuspjeha pri realizaciji.
- ✓ Dobar biznis plan može poslužiti kao osnova po kojoj ćete voditi svoje poslovanje prvih godinu dana, eventualno dvije godine, povećavajući na taj način vjerovatnoću uspjeha poduhvata. Dobar biznis plan će Vam pokazati koliki će biti troškovi osoblja, marketinga i drugi. Specificirat će ciljno tržište i kupce, kao i faktore uspjeha.
- ✓ Finansijske projekcije u biznis planu možete koristiti kao plan za budžet, tako da kada ostvareni rezultati budu različiti od planiranih, možete istražiti uzroke i poduzeti korektivne mjere.

Biznis plan - glavne crte

1. Naslovana strana	7. Strategija marketinga i prodaje
2. Sadržaj	8. Plan za osoblje i menadžment
3. Sažetak	9. Operativni plan
4. Pregled kompanija	10. Finansijske projekcije
5. Opis proizvoda i usluga	11. Prilozi
6. Analiza tržišta	

Zbog čega trebam pročitati "Korak naprijed"?

Korak naprijed vam nudi praktične informacije i vježbe o načinu razvoja Vaših liderskih sposobnosti. Liderstvo je povezano sa rukovodilačkim sposobnostima koje su potrebne na svim pozicijama u poslovanju. To znači da ne trebate biti šef u nekom segmentu poslovanja, jednostavno ste zaposlenik zadužen za izvršenje određenih zadataka i potrebne su Vam rukovodilačke sposobnosti. Zbog toga će vam ovaj priručnik poslužiti da se bolje upoznate sa sposobnostima koje trebate razviti i dati uputstva na koji način možete to postići u svom svakodnevnom životu.

Naučite šta znači biti lider

Vježbajte vještine potrebne za liderstvo

Izradite svoj biznis plan

Počnite danas da ostvarujete svoje sutra!

Priprema!

Šta je liderstvo?

Liderstvo ili vodstvo je značajan aspekt upravljanja. Bit vodstva je slijeđenje. Drugim riječima, spremnost ljudi da slijede je ono što neku osobu čini vođom. Nadalje, ljudi nastoje slijediti one koji osiguravaju sredstva za ostvarenje njihovih vlastitih žudnji, želja i potreba. Vodstvo je utjecaj i proces utjecanja na ljude na način da oni spremno i lako teže ka ostvarenju skupnih ciljeva. Vođe su usmjerene ka budućnosti, oni inspirišu članove organizacije i zacrtavaju smjer organizacije.

Profil lidera

Vodstvo traži određene vještine, a najčešće elementi tih vještina su:

- ✓ sposobnost uspješnog i odgovornog korištenja moći
- ✓ sposobnosti razumijevanja da ljudska bića, u različitom vremenu i u različitim situacijama, imaju različite motive
- ✓ sposobnost da inspirišu
- ✓ sposobnost da djeluju na način koji će razviti pogodnu okruženje za stvaranje motivacije

Sad!

Razvoj poduzetničkih vještina

Biznis plan je dokument putem kojeg predstavljate i objašnjavate poslovnu priliku, identificirate ciljno tržište i detaljno opisujete kako planirate to iskoristiti.

Pored toga, biznis plan treba opisati jedinstvene kvalifikacije koje Vaš poduzetnički tim posjeduje, opravdati potrebne/trazene resurse neophodne za uspjeh Vašeg poduhvata i pružiti što realnija predviđanja rezultata poslovanja tokom narednih nekoliko godina.

Preduzetnički poduhvat je ekonomsko-finansijski opravdan i bit će uspješan ako je

- ✓ profitabilan/rentabilan
- ✓ likvidan

LIKVIDNOST

sposobnost preduzeća da u svakom momentu podmiri dospelje obaveze

RENTABILNOST

preduzeće uz manje angažovanje sredstava ostvaruje veću dobit

Zašto je biznis plan neophodan?

Za pokretanje preduzetničkog poduhvata neophodna su sredstva. Za privlačenje investitora, kreditora ili bilo kojih drugih vanjskih izvora sredstava, neophodan je biznis plan. Oni žele vidjeti logičan, dosljedan i usklađen plan prije nego odluče investirati svoj novac i sredstva. Ko ne bi?

**“Razmišljaj kao mudrac,
ali komuniciraj jezikom
običnih ljudi.” ~ Viljem Batler
Jits**

Vježbajte:

Parafrazirajte - svojim riječima prepričajte poruku koju ste čuli od osobe.

Osoba A: *Mama me stalno ispituje što radimo na faksu, kada imamo koji kolokvij, jesam li napisala seminare i slično.*

Parafraziranje: *Ako sam te dobro razumjel, a mama ti se previše miješa u studiranje.*

Reflektirajte osjećaje - pratite i “skrivenu poruku”, govor tijela, razjasnite emocije u podlozi.

Osoba A: *Bio sam siguran da ću se do sada oženiti. Ne samo da nisam oženjen nego mi veza za vezom neslavno propada.*

Reflektiranje osjećaja: *Čini mi se da se osjećaš obeshrabreno.*

Osoba A: *Da. Pitam se hoću li ikad pronaći pravu osobu?!*

Asertivnost – se iskazuje Ja porukom: Kada ti (ne okrivljujući opis ponašanja druge osobe) osjećam se (Vaše emocije ako je prikladno) jer (zbog čega je ponašanje druge osobe problem) i želio/la bih (šta želite da se dogodi).

Kada ti kasniš osjećam se glupo jer smatraš svoje vrijeme vrijednije od mog željela bih da to u budućnosti ne radiš.

Pozor!

Vještine potrebne za razvoj Vašeg liderskog potencijala

Još od vremena starih Grka i Rimljana važila je tvrdnja da se lideri rađaju. Danas znamo da to nije tačno, što su potvrdili mnogobrojni stručnjaci iz te oblasti. Prof. Noel Tichy smatra da 80% vodstva izrasta iz poslovnog iskustva, a 20% može biti stečeno kroz obuku i studiranje.

Dobar lider:

Ima viziju. Lideri znaju šta žele i kako to postići. Postavljaju jasne i ostvarljive ciljeve.

Preuzima inicijativu. Lideri ne čekaju da im se pruži prilika, oni je stvaraju. Lideri su pioniri koji su spremni riskirati i eksperimentirati dok ne pronađu bolji i efikasniji način realizacije ciljeva.

Rješava probleme. Lider pronalazi najbolji put za postizanje cilja i otklanja prepreke na tom putu, zajedno sa svojim timom.

Uspješno komunicira. Komunikacija je neophodna u međuljudskim odnosima. Lideri trebaju jasno, konkretno i razumljivo prenijeti svoju viziju, ciljeve i očekivanja drugim ljudima. Uspješan vođa konstantno radi na samoobrazovanju i razvoju svojih verbalnih, neverbalnih i vještina aktivnog slušanja.

Posebnu pažnju smo posvetili upravo razvoju komunikacijskih vještina, timskom radu i rješavanju konflikata. Budući vođa, prije svega, mora savladati umijeće uspješnih međuljudskih odnosa.

Kako komunicirati

Bit komunikacije jeste razmjena ideja i informacija. Komunicirati se može na više načina a ona koju mi najviše koristimo jeste verbalna komunikacija. Verbalna komunikacija nam omogućava da u kratkom razdoblju prenesemo informacije i ideje. Komunikacija podrazumijeva dvije strane. Strana koja daje informacije i strana koja te informacije prima. U komunikaciji se većinom podrazumijeva da poruka koju smo iznijeli ima isti smisao i isto shvaćanje, međutim treba voditi računa o individualnim karakteristikama. Možete imati najbolju poruku na svijetu, ali će je osoba koja je prima uvijek razumjeti kroz prizmu svojih vlastitih emocija, pretpostavki, predrasuda i postojećih uvjerenja. Zbog toga aktivno slušanje predstavlja ključni element za dobro razumijevanje u komunikaciji. Ono predstavlja vid uživanja osobe koja sluša u ono o čemu osoba koja govori priča. Najbitnije za aktivno slušanje jeste parafraziranje i reflektiranje osjećanja.

Vježbajte:

Odgovorite sebi na sljedeća pitanja:

- Ko je osoba ili osobe sa kojom komuniciram?
- Šta ja želim prenijeti komunikacijom?
- Zašto ja ovo radim?
- Kad, gdje i kako ću to uraditi?

Timski rad

Timski rad je mnogo više od popularne fraze. Vještine rada u timu sa razlogom spadaju u najviše cijenjene prema ocjeni poslodavaca. Rad u timu je naročito važan kada su u pitanju složeniji i kompleksniji zadaci u kojima postoji velika međuzavisnost. Naravno, nisu svi zadaci pogodni za rad u timovima. Tim nije isto što i grupa ljudi. Tim ima zajednički zadatak, cilj, definisane i podjeljene uloge. Prednosti i benefiti timskog rada postoje kako za samu organizaciju tako i za članove timova. Neki od benefita su: izražena kreativnost, inovativnost u rješavanju problema, kvalitetnije odlučivanje, unaprijeđeni radni procesi, bolja komunikacija među zaposlenima i povećanje morala zaposlenih.

Elementi timskog rada:

- Efektivna razmjena ideja u grupi
- Slušanje mišljenja drugih
- Preuzimanje svog dijela odgovornosti u grupi
- Asertivnost – prije nego pasivnost ili agresivnost
- Prihvatanje i učenje iz konstruktivne kritike i pružanje pozitivnog, konstruktivnog odgovora
- Prepoznavanje snaga i slabosti – sopstvenih i drugih članova tima
- Saradnja na postizanju zajedničkog cilja

Rješavanje konflikata

Konflikti su sastavni i nezaobilazan dio u bilo kom odnosu, bilo da je privatni ili profesionalni. Do konflikata dolazi zbog različitih potreba, interesa ili ciljeva. Konflikti mogu biti kamen spoticanja, ali i prepreka za unapređivanje rada. Ukoliko se ne rješavaju dovode do negativne atmosfere na poslu i ugrožavaju produktivnost. Vještine rješavanja konflikata su važne naročito za ljude koji se nalaze na menadžerskim i liderskim pozicijama, ali su one potrebne svim profesionalcima kako bi u svom radnom okruženju održavali zdrave i funkcionalne odnose. Osnovni elementi rješavanja konflikata uključuju:

- Sposobnost prepoznavanja i odgovaranja na potrebe saradnika
- Prevazilaženje sopstvenog stresa
- Asertivnost – izražavanje sopstvenog mišljenja na jasan i direktan način uz uvažavanje mišljenja i potreba sagovornika
- Spremnost za traženje kompromisa